

64-72-87/1
04.09.18

ВІДГУК

**офіційного опонента на дисертацію Гоменюк Зоряни Петрівни
«Концепція правової держави Б. Кістяківського:
філософсько-правові виміри»,
що подана на захист до спеціалізованої вченої ради Д.35.052.19 у
Національному університеті «Львівська політехніка» на здобуття
наукового ступеня кандидата юридичних наук із
спеціальності 12.00.12 – філософія права**

Актуальність теми дослідження. Проблеми правової держави завжди хвилювали дослідників всіх часів. Особливість філософсько-правової думки позначена різноманітністю теорій і концепцій держави, що обумовлена історичними особливостями розвитку; різноманітністю підходів до вирішення питань сутності, існування країн різного рівня розвитку та іншими чинниками.

Виявлення та прогнозування новітніх тенденцій розвитку сучасної держави задля успішної оптимізації життя суспільства можливе лише за її комплексного дослідження. Саме тому, цей шлях обрало багато видатних правознавців, одним з яких був Б. Кістяківський, який робив наголоси на співвідношенні права і держави, держави і особистості, вважаючи ці проблеми центральними для правової науки. Беручи за основу концепції Б. Кістяківського, правова держава як і її основні положення відображають і забезпечують цінності людства та його інтереси. Адже, саме держава є суб'єктом права з моменту утворення. Вона видає закони, здійснює правосуддя, забезпечує безпеку тощо.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації визначаються в цілому достатньо органічним поєднанням її структури і змісту. Побудова дисертації досить збалансовано відображає основні завдання здійсненого дослідження, а саме: аналіз підходів до визначення змісту філософії державної влади; обґрунтування сутності діалектичного розуміння

правової держави; характеристика метафізичних аспектів правової держави; розкрито значення філософії моралі у правовій державі; досліджено природну технологію соціального життя в антропологічному вимірі; розвинуто положення про взаємовпливи держави і права; віднайдено форми влади у правовій державі, які впливають з організаційних норм громадянського суспільства, доповнено взаємовідносини індивіда і держави новими філософсько-правовими нормами.

Сформульвана мета і завдання дослідження, дозволили Гоменюк З. П. комплексно, об'єктивно і всебічно обґрунтувати і доповнити філософсько-правову концепцію правової держави Б. Кістяківського новими положеннями.

Текст дисертації, що складається зі вступу, трьох розділів, які об'єднують у собі десять підрозділів, висновків та списку використаних джерел, характеризується цілісністю і завершеністю.

У вступі до роботи визначається актуальність теми, що пов'язана з дослідженням філософсько-правових і соціологічних вимірів феномена державності, її сутності і змісту, сенсу і цінності, принципів устрою та механізмів ефективного функціонування, ролі і тенденцій розвитку.

Розділ 1 «Філософсько-правові підґрунтя державотворчої теорії Б. Кістяківського» присвячено плюралістичній інтерпретації сутності держави, методології феномену державної влади, філософському осмисленню функцій держави.

У другому розділі «Ідея правової держави у теоретико-правовій спадщині Б. Кістяківського» розглянуті філософські детермінанти правової держави, зміст функціонування правової держави, публічно- і природно-правові форми організації влади.

Розділ третій «Людина і право у філософській концепції правової держави Б. Кістяківського» містить філософію правової особистості, права

людини у контексті взаємодії індивіда і держави, антропологічні виміри правопорядку.

Найбільш значущі наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані у дисертаційному дослідженні Гоменюк З. П. отримали у цілому достатнє обґрунтування у тексті роботи, та відображення у авторефераті дисертації.

Авторка дисертації досить збалансовано використовує посилання на монографічні роботи та наукові статті інших авторів для підтвердження своїх позицій і висновків це з критичним сприйняттям тих положень науковців, які на її погляд недостатньо обґрунтовані чи неприйнятні.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів. Достовірність отриманих результатів основана на опрацюванні дисертанткою багатоманітної джерельної бази та є цілком достатньою для успішного, повного і глибокого розкриття сформульованої актуальної і важливої теми дослідження.

Наукова новизна дисертаційного дослідження зумовлена тим, що воно є першим у вітчизняній юридичній науці комплексним науковим дослідженням, присвяченим філософсько-правовій концепції правової держави Б. Кістяківського.

Найістотніші результати дослідження, які відображають внесок у розробку означеної проблеми, зводяться до того, що вперше обґрунтовано філософію державної влади, яка полягає не у владарюванні (пануванні) однієї людини над іншою, а в правовій організації життєдіяльності народу, де повинно панувати право, цивілізаційний правопорядок, попри можливу появу різноманітних непередбачуваних суспільних та правових явищ; запропоновано діалектичне розуміння правової держави, яке полягає в конотації народного представництва як необхідного чинника активного суспільного розвитку; визначено метафізичне публічно- і природно-

правове розуміння організації влади у правовій державі, при цьому вказано на нематеріальні субстанції.

Слід відмітити, що у роботі удосконалено: розуміння філософсько-правового змісту функціонування правової держави, який полягає в багатоаспектних і різноманітних її функціях та завданнях у справі організації народу для досягнень цінного спільного блага; значення філософії моралі у правовій державі, доведено, що онтологічними проблемами є природне творення правового суспільства, виховання правової особистості з усіма своєрідними забарвленнями і відтінками, але високим рівнем правосвідомості; онтологічні положення антропологічного виміру правового порядку, що ґрунтується на природній технології соціального життя, а не виражений тільки у правових нормах.

Крім вищесказаного, наукова цінність результатів дисертаційного дослідження відображена в подальшому розвитку твердження щодо існування взаємовпливу держави і права, у яких право перебудовує державу і перетворює її на правове явище або витвір права; задекларовані філософські положення Б. Кістяківського про існування трьох основних форм влади (батьківська, договірна, публічно-правова), які у правовій державі репрезентує громадянське суспільство; філософія правового аспекту взаємовідносин індивіда і держави – у принципі єдності прав та обов'язків, реалізація якого основана на відсутності протиріч між суспільними й особистими інтересами.

Наукове та практичне значення роботи. Розв'язано задеклароване наукове завдання – обґрунтовано актуальність концепції правової держави Б. Кістяківського. Авторка даної дисертаційної праці сформулювала цілісне і всебічне уявлення про правову державу з філософсько-правових позицій Б. Кістяківського. Вагомий внесок даного дослідження обґрунтовується також тим, що сформульовані в дисертаційному

досліджені положення та висновки сприятимуть формуванню підходів, за допомогою яких розкрито модель правової держави.

Повнота викладення матеріалів в публікаціях положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукові положення, висновки, пропозиції та рекомендації, що сформульовані у дисертації Гоменюк З. П., з достатньою повнотою викладені в авторефераті та чотирнадцяти публікаціях дисертантки, дев'ять з яких містяться у фахових виданнях.

Визначаючи теоретичну і практичну цінність дисертаційного дослідження Гоменюк З. П., позитивно оцінюючи його в цілому, слід відзначити, що окремі положення дисертації містять певні дискусійні суперечливі моменти, недоліки, висвітлення яких і додаткове обґрунтування чи спростування на прилюдному захисті дисертації сприятиме більш повній та об'єктивній характеристиці результатів дисертаційного дослідження.

1. В роботі прослідковується думка, що над владою дедалі більше панує правова ідея, а влада в державі стає правовою. На нашу думку, варто було б ширше обґрунтувати та розвинути цю позицію.

2. Викликає певні сумніви і вимагає додаткового обґрунтування думка про наявність чи потребу батьківської, договірної і публічно-правової влад в сучасній Україні.

3. Поза увагою дисертантки залишилася власна дефініція феномена влади, хоча вірно зазначено її методологічну засаду.

4. Потребує додаткової аргументації використане автором положення, щодо взаємовідносин індивіда і держави в гарантування прав людини у правовій державі.

5. У підрозділі 2.1 дисертації, Гоменюк З. П. проявила надмірну обережність та потребує додаткового обґрунтування думка про правопорядок та верховенство права.

Однак слід відзначити, що наведені недоліки не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації та носять дискусійний характер. Здобутки дисертантки принципово переважають зазначені рекомендації.

У цілому молода дослідниця запропонувала низку положень, що містять обгрунтовані та нові, ще не захищені дослідницькі результати в галузі філософсько-правових наукових розробок. Зроблені висновки і рекомендації мають предметний характер.

Зазначене дає підстави дійти висновку про те, що дисертація Гоменюк З. П. «Концепція правової держави Б. Кістяківського: філософсько-правові виміри», подана на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.12 – філософія права, є завершеною науковою працею, яка має важливе значення для правової науки. Вказана робота відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її автор - Гоменюк Зоряна Петрівна - заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.12 – філософія права.

Офіційний опонент:
завідувач кафедри теорії
та історії держави і права
Чернівецького юридичного інституту
Національного університету
«Одеська юридична академія»,
доктор юридичних наук, доцент

Ю. В. Цуркан-Сайфуліна